

Zeneelmélet - Moduláció

Submitted by Szalai András József on 2023. 12. 12., k - 16:38

Type of lesson / project plan

Lesson plan

Sector

Művészetek és humán tudományok

Topic, learning area

Moduláció, variációs formák

Vocational subject(s)

Zeneelmélet

Grade

12. évfolyam

Learning and development goals

Az óra végére a diákok megismerkednek a moduláció típusaival és a barokk, valamint klasszikus variációs formákkal

Concepts

Alteráció, hangnemi kitérés, moduláció, passacaglia, chaconne, karakter és motivikus variáció

Introductory part and preparation of the lesson / project plan

A modulálás témakörének előkészítése a tavalyi év során tanult alterációk és alterált akkordok összefoglalásával. A bécsi klasszikus nagyformák (menüett, rondó, szonáta-forma) legfontosabb tényezőinek rövid ismételése. A fent említett témakörök gyakorlati alkalmazása, felismerése, a nyári szünetből következő felejtések feltérképezése.

Implementation of the lesson / project plan

Felvázoljuk a moduláláshoz vezető út fokozatait. Átismételjük az alteráció fogalmát már a korábban részletesen megtanultak birtokában, valamint hogy

mikortól beszélhetünk hangnemi kitérésről. Összekapcsoljuk a két fogalmat azzal a gondolattal, hogy tágabb értelemben minden alterált akkord hangnemi kitérést jelenthet. Utóbbiak tisztázása után a tanulók maguktól is meg tudják határozni a moduláció fogalmát, amelynek lényege, hogy a hangnemi kitéréshez képest a moduláció zárlattal erősíti meg az új hangnemet. A 3 fogalmat írásban is definiáljuk.

Meghatározzuk a moduláció típusait. A 4 típust először kiragadott, rövid zongorás példákon keresztül, hangzó formában ábrázolom (egyszerű-moduláció = Haydn-példa, összetett moduláció = Mozart-példa, moduláló szekvencia = Bach-példa, átmenet nélküli hangnemváltás = Liszt-példa), Frank Oszkár és Győrfy István könyvéből. A tankönyvekben fellelhető, korábban beszkenelt kottákat laptopról, projektoron keresztül kivetítem az osztály számára. Mikor a típusokat átbeszéltük, a fogalmakat írásban is rögzítjük.

A moduláció menetének bemutatását egy profán példán keresztül kezdjük: elképzelünk egy rendező-pályaudvart, ahol a hangnemek a vágányok, a moduláló akkordok pedig az átjárást biztosítják közöttük. A moduláció menetét pontokba szedjük és azonnal le is írjuk, hogy annak gyakorlati alkalmazásához egyfajta használati útmutatóként szolgáljon. Kizárólag fogalmi szinten meghatározzuk a moduláció eszközeit is (diatonikus, enharmonikus, kromatikus). Magyarozatot adunk az ún. hét-akkordos moduláció kivonatainak szükségszerűségére. A tanulók által meghatározott közös akkordokon keresztül felvázolunk egy-két moduláló mintapéldát autentikus irányba 1 kvint hangnemi távolságra. Ezeket zongorán is megszólaltatjuk a diákok közreműködésével.

Az összhangzattani témakörrel áttérünk a formatani részre. A variációs forma barokk és bécsi klasszikus lehetőségeibe nyújtunk betekintést. Rávilágítunk a forma alakulásának korokat és stílusokat átívelő folyamatára. Felvázoljuk a bécsi klasszikus motivikus- és karaktervariáció azonosságait és különbségeit, akár csak a barokk passacaglia és a chaconne esetében. A tanulókat külön-külön általuk ismert variációs művek említésére kérjük, amelyeket megpróbálunk közösen elhelyezni a fent említett kategóriák valamelyikében. Ígéretet teszünk hangzó példák rövid elemzéseire a következő órákon.

Röviden összefoglaljuk a moduláció alapjait, igyekszünk más, távolabbi kontextusba helyezni őket, hasonlóképpen az új formatani fogalmakkal.

Evaluation plan

A énekkel és zongorával megszólaltatott korál, valamint a mintapéldák gyakorlati értékelése

Homework, project task

A felvázolt 1 kvint távolságú modulációk zongorás megszólaltatása 1-3 #/b-s hangnemekben.